Orikhovska A. Peculiarities of psycho-emotional state of student youth with hearing impairments. Theory and Methods of Physical education and sports. 2019; 3: 92-98
DOI:10.32652/tmfvs.2019.3.92-98

Оріховська А. Особливості психоемоційного стану студентської молоді з вадами слуху. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2019; 3: 92-98
DOI:10.32652/tmfvs.2019.3.92-98

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ З ВАДАМИ СЛУХУ

Анна Оріховська

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. На основі аналізу спеціальної науково-методичної літератури, даних соціологічних і педагогічних досліджень визначено рівень самооцінки та емоційного благополуччя студентської молоді з вадами слуху як одних з найважливіших компонентів психологічного здоров'я. Під час дослідження приділено особливу увагу характеристикам емоційного благополуччя студентів з метою глибокого впливу на подальшу їх взаємодію в соціумі (сприймати інтелектуально-естетичні цінності суспільства, опановувати морально-етичні норми взаємин). Адже соціальна адаптація студентської молоді з вадами слуху часто ускладнюється емоційними і поведінковими розладами, які формуються як вторинні відхилення через первинну ваду і соціальну депривацію. *Мета.* Виявлення особливостей психоемоційного стану студентської молоді з вадами слуху. *Методи.* Теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, тестування, бесіди. *Результати.* Власні дослідження дозволили нам визначити самооцінку студентської молоді з вадами слуху. Встановлено, що велика частина студентів має занижену самооцінку, оскільки їх уявлення про ідеальну особистість не відповідає самосприйняттю. Розрахунок коефіцієнта Спірмена показав, що відсутня статистична значущість між самооцінкою студента та його уявленням про ідеальну особистість. Багато юнаків мають недостатній рівень самооцінки (83,33 %), а серед дівчат переважає критичний (28,57 %) і недостатній (48,57 %) рівні. Витоки неадекватної самооцінки (критичний і недостатній рівні) нерідко криються в індивідуальних особливостях або в несприятливих умовах навчання, виховання, в різних соціальних інститутах. Якщо студенти з вадами слуху мають занижену самооцінку, вони не впевнені у своїх силах, у них обмежені життєві перспективи, вони не прагнуть до повної реалізації своїх можливостей.
Виявлено, що залежно від статі емоційний стан випробуваних відрізняється: зазвичай юнаки більш впевнені в собі, не схильні до переживань, рідше відчувають самотність і тривожність. У той самий час дівчата відзначаються широтою пізнавальних інтересів, мають більш широкий кругозір.

Ключові слова: студентська молодь з вадами слуху, самооцінка, емоційне благополуччя, соціальна інтеграція, психоемоційний стан.

Anna Orikhovska

PECULIARITIES OF PSYCHO-EMOTIONAL STATE OF STUDENT YOUTH WITH HEARING IMPAIRMENTS

Abstract. On the basis of literature analysis, data of sociological and pedagogical studies the level of self-esteem and emotional well-being of students with hearing impairments is determined as one of the important components of psychological health. During the study, special attention was paid to the characteristics of students' emotional well-being with the goal of deeply influencing the effectiveness of their quality in future interaction in society (to perceive the intellectual and aesthetic values of society, to master the moral and ethical standards of human relationships). Indeed, the social adaptation of students with hearing impairments is often complicated by emotional and behavioral disorders, which are formed as secondary deviations through a primary defect and social deprivation. *Objective.* Identification of peculiarities of psycho-emotional state of students with hearing impairments. *Methods.* Theoretical analysis and generalization of scientific and methodological literature, testing, discussions. *Results.*The results of own research allowed to determine the self-esteem of student youth with hearing impairments. Most students are found to have low self-esteem because their perceptions of the ideal personality do not correspond to their self-perception. Spearman's coefficient calculation showed that there is no statistical significance between the student's self-esteem and his / her idea of the ideal personality. Most of young boys have insufficient self-esteem level of 83.33 %, whereas among young girls a critical level of 28.57 % prevails along with insufficient one 48.57 %. The sources of inadequate self-esteem (critical and insufficient levels) are often found in individual characteristics, or in unfavorable conditions of training, upbringing, in various social institutions. If students with hearing impairment have low self-esteem, they are not confident in their abilities, have limited life prospects, do not seek to fully realize their capabilities.
It was revealed that, depending on gender, the emotional state of the subjects is different: usually young men are more confident in themselves, not prone to emotions, less often feel loneliness and anxiety. At the same time, girls are noted for the breadth of cognitive interests, have a broader outlook.

Keywords: students with hearing impairments, self-esteem, emotional well-being, social integration, psycho-emotional state.

© Анна Оріховська, 2019

Вступ. Для більшості студентської молоді з вадами слуху початок навчання у закладах вищої освіти збігається з другим періодом юності або першим періодом зрілості та стає дієвим кроком у напрямку соціальної, освітньої та культурної інтеграції [1, 4]. Характерними рисами розвитку у цьому віці є актуалізація афіліативних потреб (визначення свого місця в системі соціальних відносин, самоствердження, відчуття особистісної значущості, повноцінності) та посилення свідомих мотивів поведінки: цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, ініціатива [12].

Узагальнюючи наявний масив знань [2, 8, 11], встановлено, що рівень психічного здоров'я студентської молоді з вадами слуху варіює в широкому діапазоні – від серйозних порушень психічної сфери до достатнього рівня емоційного благополуччя. В останньому можна виділити кілька складових, кожна з яких являє собою континуум між позитивним і негативним полюсами. У сукупності вони представляють рівень загального емоційного благополуччя особистості: емоція задоволення–невдоволення як зміст переважного фону настрою; переживання успіху–неуспіху на шляху до досягнення мети; переживання комфорту як відсутність зовнішньої загрози і фізичного дискомфорту, комфорту в присутності інших людей і ситуації взаємодії з ними; переживання оцінки іншими результатів власної активності. Всі ці складові можуть мати різне змістове наповнення [3, 10, 15].

Успішність соціальної інтеграції пов'язана з необхідністю врахування вагомих психологічних закономірностей розвитку студентської молоді з вадами слуху [7, 9]. Пізнавальна діяльність людини об'єднує всю сукупність психічних процесів, за допомогою яких вона отримує і переробляє інформацію. Порушення в одній із сенсорних систем, особливо в такій, яка забезпечує отримання великого обсягу інформації, змінює вікову динаміку розвитку пізнавальної діяльності і вносить в неї певну дисгармонію. Л.С. Виготський виявив, що кожен пізнавальний психічний процес (сприймання, пам'ять, мислення тощо) має свою логіку розвитку й перетворюється шляхом інтеграції у вищу психічну функцію (логічну пам'ять, мовне мислення), що має довільний опосередкований характер [2]. При цьому довільність у психічній сфері формується легше й швидше, якщо особі цікавий кінцевий результат її зусиль і зрозумілі прийоми й засоби пізнавальної діяльності.

Для її пізнавальних процесів характерний синтез зовнішніх і внутрішніх дій, об'єднаних у єдину інтелектуальну діяльність. У сприйманні він представлений перцептивними діями; в увазі – вмінням контролювати зовнішній і внутрішній плани дій та управляти ними; у пам'яті – об'єднанням зовнішнього і внутрішнього структурування матеріалу під час його запам'ятовування і відтворення; в мисленні – об'єднанням у цілісний процес наочно-дійового, наочно-образного і словесно-логічного способів вирішення практичних завдань.

Порушення слуху позначається на розвитку мовлення. Це затримує процеси мислення (аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування), пам'яті, обсягу та перерозподілу уваги та інших пізнавальних процесів [5, 13, 16]. Тому можливості даного контингенту у соціальній інтеграції треба визначати не лише на основі паспортного віку, а й враховувати багатофакторність психоемоційного стану здоров'я.

У цьому контексті особливу увагу має визначення психологічної підготовки студентської молоді з вадами слуху до суспільного життя, що становить важливу соціально-психологічну проблему. Її вирішення буде сприяти своєчасній професійній орієнтації, уникненню труднощів, пов'язаних з навчанням і забезпечить успішну їх соціальну інтеграцію [2, 6, 11]. Водночас оцінка психологічних особливостей дає можливість виявити ретардацію загального розвитку, запобігти перенавантаженню юнацького організму, виявити і ліквідувати труднощі у навчальній, трудовій, рекреаційній діяльностях.

Дослідження проводили за темою 3.9 «Удосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу та рекреації» (номер держреєстрації 0111U001735) та згідно з планом наукової роботи НУФВСУ на 2016–2020 рр. за темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації 3.15 «Теоретико-методологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення» (номер держреєстрації 0116U001630).

Мета дослідження – виявлення особливостей психоемоційного стану студентської молоді з вадами слуху.

Методи та організація дослідження. Дослідження проводили на базі Національного університету фізичного виховання і спорту України та Полтавського інституту економіки і права. Було використано теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури; обсерваційні (спостереження та самоспостереження), соціологічні (тести, опитувальники, інтерв'ю, бесіди) методи; кількісну та якісну обробку експериментальних даних. Статистичну обробку отриманих даних проводили за допомогою пакета Statistica 6.0 (StatSoft, США) та електронних таблиць Excel 2000 (Microsoft, США), які дозволили провести аналіз вимірювань і розрахунок базових величин. Результати досліджень було піддано математичній обробці з використанням методу середніх величин та вибіркового методу. Вибірка становила 65 студентів з вадами слуху 17–18 років (30 юнаків і 35 дівчат).

Емпіричне дослідження було спрямоване на виявлення особливостей психоемоційного стану студентської молоді з вадами слуху, їх рівнів самооцінки та емоційного благополуччя. Для цього використано методику, де визначено ранг самооцінки студента (оцінювання особистістю себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей) і ранг уявлення про ідеальну особистість. Обробку результатів здійснювали за допомогою формули, що визначає коефіцієнт самооцінки. Занижена самооцінка студентської молоді з вадами слуху відповідає коефіцієнту від 0 до 0,65, адекватна – від 0,65 до 0,85, завищена – понад 0,85. Для встановлення кореляційного зв'язку між досліджуваними показниками, представленими у порядковій шкалі, використовували коефіцієнт Спірмена та оцінили його статистичну значущість.

У ході дослідження було здійснено оцінку емоційного благополуччя (анкета Н. Б. Дмитрієвої) [3]. Респонденту пропонували бланк, на якому відображено твердження, наприклад: «У мене багато друзів», «Зазвичай я щасливий», «Мені подобається більшість людей, з якими я знайомий», «Мені б не хотілося багато змінювати в собі», «Я не відчуваю себе самотнім», «Я здатний(на) справитися зі своїми емоціями» тощо. Студенту необхідно було обрати найбільш «пріоритетніше» для себе відчуття вказаного твердження: згоден значною мірою, згоден до деякої міри, не згоден абсолютно. Оцінку рівня емоційного благополуччя студентів з вадами слуху здійснювали за допомогою аналізу анкетних даних на основі розрахунку критерію Пірсона та оцінки його статистичної значущості, яка відбувалася на рівні 5 % ($p < 0,05$).

Результати дослідження та їх обговорення. В умовах сучасного розвитку українського суспільства особливого значення набуває залучення молоді з інвалідністю в соціум із засвоєнням норм поведінки, психологічних механізмів, соціальних цінностей, набуттям якостей, необхідних для успішного функціонування в ньому [2, 14, 17]. Тому вагоме значення для студентської молоді з вадами слуху має самооцінка. Вона виступає не тільки однією з умов успіху під час освітнього процесу, а й запорукою становлення себе як особистості, досягнення вагомих результатів на життєвому шляху, виконує регуляційну і захисну функції, впливає на поведінку, діяльність і розвиток особистості, її стосунки з оточуючими, створює основу для сприймання власного успіху чи невдач у діяльності, досягнення мети певного рівня. Адекватна самооцінка виступає як умова ефективного розвитку студентів з вадами слуху на шляху особистісного вдосконалення. Неадекватно завищена самооцінка також несприятливо позначається на розвитку особистості та досягненні результатів. Вона нерідко призводить до формування зарозумілості, некритичності, конфліктності, зниження моральних цінностей, невміння адекватно оцінити свої можливості.

Аналіз теоретичного матеріалу [2, 9] та результати власного дослідження дали нам змогу визначити самооцінку студентської молоді з вадами слуху. Було встановлено, що частка студентів має занижену самооцінку, оскільки уявлення про ідеальну особистість не відповідає їх самосприйняттю. Розрахунок коефіцієнта Спірмена показав, що відсутня статистична значущість ($p > 0,05$) між самооцінкою студента і його уявленням про ідеальну особистість. Порівнюючи отримані значення з критичними, ми розподілили студентів за рівнями самооцінки особистості: достатній рівень – коефіцієнт Спірмена є статистично значущим ($p < 0,05$); недостатній – статистично незначущим ($p > 0,05$); критичний – статистично незначущим ($p < 0,05$) та негативним.

Було виявлено, що серед дівчат 28,57 % ($n = 10$) таких, які мають занижену самооцінку особистості (табл. 1). Витоки неадекватної самооцінки, зокрема заниженої, нерідко криються в індивідуальних особливостях або в несприятливих умовах виховання, навчання в різних соціальних інституціях. Якщо студенти з вадами слуху мають занижену самооцінку, вони невпевнені у своїх силах, у них обмежені життєві перспективи, вони не прагнуть до повної реалізації своїх можливостей.

Інтерпретація результатів свідчить, що лише частина обстежуваних адекватно може оцінити свої можливості, поставити перед собою реальні завдання, упевнено крокувати до досягнення головних цілей. Отримані дані вказують на соціальну дезадаптацію та деяку самоізоляцію від зовнішнього світу. Студенти з вадами слуху із заниженою самооцінкою набагато важче пристосовуються до екстремальних умов, вони більш пасивні й легко піддаються впливу оточуючих. Результати емпіричного дослідження свідчать про наявність значних проблем у розвитку такої особистості, становленні позитивної «Я-концепції», формуванні самооцінки та адекватного оцінювання власних вчинків і досягнень.

Ефективність соціально-педагогічної роботи із студентською молоддю з вадами слуху прямо залежить від емоційної стійкості, зокрема від емо-

Таблиця 1 – Розподіл студентів з вадами слуху за рівнем самооцінки особистості (n = 65)

Рівень	Юнаки (n = 30)		Дівчата (n = 35)	
	%	n	%	n
Достатній	16,67	5	22,86	8
Недостатній	83,33	25	48,57	17
Критичний	–	–	28,57	10

ційного благополуччя, яке розуміється як показник успішності емоційної регуляції людини, як ефективно та повноцінно емоції можуть виконувати свої функції у житті окремого індивіда. Також його можна розглядати як невід'ємну складову частину психологічного благополуччя особистості в цілому; інтегральну характеристику, де сконцентровані почуття, зумовлені успішним (або неуспішним) функціонуванням всіх сторін особистості [1].

У ряді досліджень емоційне благополуччя розглядається як синонім поняттю емоційне здоров'я [3, 10], що характеризується як стійко-позитивний, комфортно-емоційний стан, який впливає на пізнавальну та емоційно-вольову сферу, на стиль переживання стресових ситуацій, стосунки з оточуючими та дозволяє зберігати цілісне емоційне ставлення до себе і до світу, перетворювати негативні емоції і формувати позитивно забарвлені переживання [5].

Оцінку стану емоційного благополуччя студентів з вадами слуху здійснювали за допомогою аналізу результатів опитування, проведеного з використанням анкети «Емоційне благополуччя». Виявлено, що відповіді юнаків (n = 30) і дівчат (n = 35) розподілилися приблизно однаково: з твердженням «У мене багато друзів» згодні – значною мірою 33,33 % (n = 10), деякою мірою 30 % (n = 9) та не згодні абсолютно 36,67 % (n = 11) юнаків. Серед дівчат було зафіксовано такий розподіл: згодні – значною мірою 34,29 % (n = 12), деякою мірою 31,43 % (n = 11) та не згодні абсолютно 34,29 % (n = 12). Можна стверджувати, що серед опитаних були присутні і ті студенти, які люблять спілкуватися, і замкнені у собі.

Цікавим видається той факт, що серед юнаків 100 % опитаних переконані у тому, що подобаються людям, натомість у дівчат 34,29 % (n = 12) впевнені в цьому, але переважна більшість, тобто 65,71 % (n = 23), має сумніви щодо справедливості цього твердження. Отже, дівчата більше сумніваються у собі, аніж юнаки.

Було виявлено, що за умінням висловлювати свої почуття розподіл помітно відрізнявся. Так, юнаків, які вільно висловлюють почуття, на 18,6 % більше, проте тих, хто зовсім не вміє, на 19,5 % більше порівняно із дівчатами (рис. 1).

Встановлено, що з твердженням «Зазвичай я щасливий» погоджується повністю 60 % (n = 18) юнаків та 34,29 % (n = 12) дівчат і частково згодні 40 % (n = 12) юнаків та 65,71 % (n = 23) дівчат. Вочевидь, на відміну від юнаків дівчата більш емоційні, тому більшою мірою схильні сумніватися у своїх почуттях і відчуттях.

Такий висновок підтверджується і у ході аналізу реакції на твердження «Мені подобається більшість людей, з якими я знайомий». Якщо юнаки зазвичай повністю згодні з висловлюванням (таких зареєстровано 90 % (n = 27)), то частка дівчат, які частково погоджуються з даним твердженням, становить 82,86 % (n = 29). Проте, не залежно від статі, осіб, які були б категорично не згодні із цим твердженням, встановлено не було. Варто загострити увагу на тому, що студентська молодь (без огляду на стать) вважає, що належить до тих, з ким люди хотіли б спілкуватися: ствердно відповіли 86,67 % (n = 26) юнаків і 91,43 % (n = 32) дівчат.

Визначено, що по 50 % (n = 15) юнаків значною мірою та частково згодні з твердженням «Мені б не хотілося багато змінювати в собі». При цьому 65,71 % (n = 23) дівчат не бажають, а 34,29 % (n = 12) бажають частково змінюватися.

Було встановлено, що дівчат, які рідко відчувають тривогу, на 42,38 % більше порівняно з юнаками. Проте, неочікуваним виявився результат, який засвідчив, що серед юнаків з низьким рівнем тривожності виявлено усього 16,67 % (n = 5).

Нами з'ясовано, що учасники експерименту незалежно від статі час від часу відчувають себе самотніми, однак серед юнаків, які практично не відчувають себе такими, на 17,6 % більше, ніж дівчат (рис. 2).

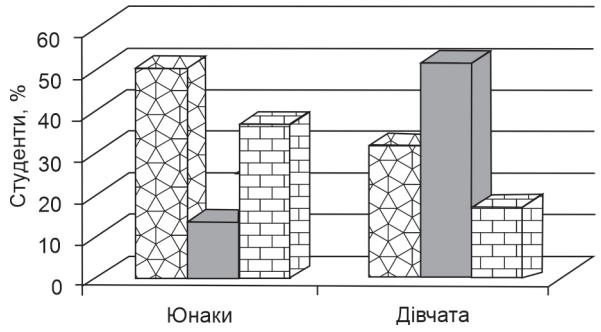

Рисунок 1 – Розподіл студентів закладів вищої освіти за умінням висловлювати почуття (n = 65):
– згоден значною мірою; – згоден деякою мірою; – не згоден абсолютно

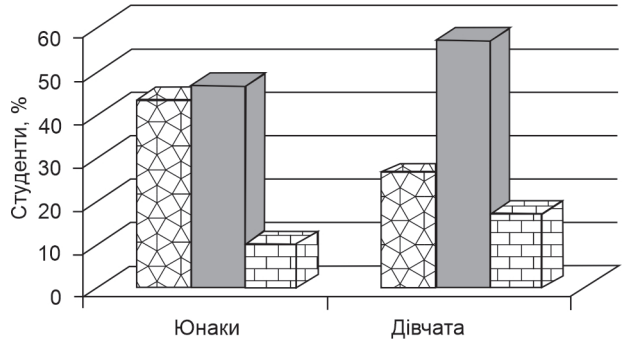

Рисунок 2 – Розподіл студентів закладів вищої освіти за відповіддю на твердження «Я не відчуваю себе самотнім» (n = 65):
– згоден значною мірою; – згоден деякою мірою; – не згоден абсолютно

Таблиця 2 – Оцінка рівня емоційного благополуччя за кількістю отриманих відповідей залежно від статі

Складові емоційного благополуччя, кількість відповідей							
Юнаки (n = 400)			Всього	Дівчата (n = 500)			Всього
Згоден повністю	Згоден частково	Не згоден абсолютно		Згодна повністю	Згодна частково	Не згодна абсолютно	
256	104	40	400	254	187	59	500

Відповідно до отриманих результатів, дівчата більшою мірою схильні до самоконтролю й уміють опановувати себе: з твердженням «Я здатний(на) справитися зі своїми емоціями» абсолютно згодні 65,71 % (n = 23) проти 10 % (n = 3) юнаків. Проте, незалежно від стану, студентів, які б зізналися, що не контролюють свої емоції, виявлено не було.

Стандартний опитувальник побудовано таким чином, що особи, у яких дуже високий рівень емоційного благополуччя, на усі 20 питань відповідають «Згоден повністю», а з низьким – «Не згоден абсолютно».

Встановлення залежності рівня емоційного благополуччя відбувалося на основі таблиць спряженості (табл. 2).

Отже, зв'язок між рівнем емоційного благополуччя і статтю слід вважати суттєвим, тобто статистично значущим ($p < 0,05$), оскільки виявлено, що юнаки мають більш високий рівень емоційного благополуччя порівняно із дівчатами.

Нами з'ясовано, що учасники експерименту незалежно від статі час від часу відчувають себе самотніми, однак серед юнаків, які практично не відчувають себе такими, на 17,6 % більше, ніж дівчат. Виявлено, що емоційний стан різниться залежно від статі: зазвичай юнаки більш упевнені у собі, не схильні до переживань, рідше відчувають самотність та тривожність. Проте, дівчата вирізняються широтою пізнавальних інтересів, мають більш широкий кругозір. Рівень мотивації, спрямованої на досягнення успіху, у дівчат та юнаків завжди нижчий спрямованості на уникнення невдачі. Це пояснюється тим, що вони більше невпевнені у своїх силах (порівняно зі студентами без вад слуху), не прагнуть до повної реалізації своїх можливостей, у них панує твердження обмежених життєвих перспектив.

Аналіз психоемоційних особливостей студентів цієї нозологічної групи показав, що більшість студентів працюють з великим напруженням; вони дотримуються колективного рішення та настрою. В результаті дослідження морально-вольових якостей студентів було з'ясовано, що найбільш цінним для них є самовпевненість, акуратність та цілеспрямованість. Серед якостей, яких вони хотіли б позбутися, було названо впертість та запальність. Заважають навчатись нерішучість, імпульсивність та лінь.

Узагальнюючи та систематизуючи отримані дані та науково-методичну літературу [2, 8, 9, 11], можна припустити, що залучення молоді з вадами слуху в соціум із засвоєнням норм поведінки, психологічних механізмів, соціальних цінностей, набуттям якостей, необхідних для успішного функціонування в даному суспільстві, може сприяти підвищенню їхньої самооцінки, саморозвитку і самореалізації, самовираженню та самовдосконаленню, самотворенню та реалізації рівних прав і можливостей, формуванню відчуття особистісної значущості та повноцінності.

Висновки. В результаті аналізу психоемоційного стану студентської молоді з вадами слуху встановлено зв'язок між рівнем емоційного благополуччя і статтю, який слід вважати суттєвим, тобто статистично значущим. Виявлено, що юнаки мають більш високий рівень емоційного благополуччя порівняно з дівчатами. Значна частка студентів з вадами слуху має занижену самооцінку. Доведено, що між самооцінкою студента і його уявленням про ідеальну особистість відсутня статистична значущість ($p > 0,05$).

Простежується загальне бажання у таких молодих людей бути емоційно залученими до спільної взаємодії з оточуючими, рівень самооцінки не є сталим, він ситуативний. У них у процесі соціалізації необхідно формувати ряд особистісних можливостей, таких як творча і пізнавальна активність, високий рівень саморегуляції, набір інтелектуально-особистісних характеристик, що визначають здатність адекватно сприймати й оцінювати учасників спільної діяльності (навички спілкування, адекватну самооцінку, рівень домагань).

Таким чином, підвищення рівня нервово-психічної стійкості, моральної нормативності, впевненості у собі, інтуїтивного рівня емпатії, саморозуміння сприятиме підвищенню у них рівня емоційного благополуччя.

Подальші дослідження передбачають визначення кількісних та якісних характеристик організації дозвілля студентської молоді з вадами слуху, структури чинників, які обумовлюють необхідність підвищення рівня їх залучення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

Література

1. Андрєєва О, Оріховська А. Соціально-психологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності студентської молоді з вадами слуху. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2016;4:25-31.

2. Бочелюк ВЙ, Турубанова АВ. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посібник; Київ: Центр учбової літератури; 2011. 264 с.

3. Дмитриева НБ. Психология здоровья личности: учеб. пособие. Казань: ТГГПУ; 2010. 61 с.

4. Зборовська НА. Особливості соціальної ситуації розвитку та мовної компетентності учнів з порушеннями слуху. В: Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2014;6:60-66.

5. Леденьова ОВ. Соціально-психологічні аспекти рекреації молоді в сучасних умовах: [Електронний ресурс]. В:Теоретичні та прикладні проблеми психології: зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. 2009;1(21): 135-8.

6. Литовченко СВ. До проблеми соціальної адаптації і реабілітації осіб з порушеннями слуху через систему вищої освіти. Реабілітація дітей з особливостями психофізичного розвитку: сучасність і перспективи: матеріали 1-ої Кримської конференції. Сімферополь: Кримське навчально-педагогічне державне видавництво; 2015. 113-8.

7. Литовченко СВ. Соціальна адаптація студентів з порушеннями слуху в умовах вищої школи. Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. 2015;13(93):112-6.

8. Оріховська АС. До питання психологічних особливостей студентської молоді з вадами слуху до оздоровчо-рекреаційних занять. В: Рибалко ЛМ, редактор. Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи: матеріали 2-ї Всеукраїнської науково-практ. інтернет-конф.; 2016 Листоп 24; Полтава. Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка; 2016. 145-7.

9. Синяк ВА, Нудельман ВВ. Особливості психічного розвитку глухої дитини. Москва: Просвещение; 2001. 161с.

10. Футорный СМ, Андреева ЕВ. К вопросу о качестве жизни и практико-деятельностных компонентах, обеспечивающих здоровье студентов. Теория и методика физ. культуры. 2013;1:50-65.

11. Brown DR. Promoting physical activity: A guide for community action Human Kinetics, 2010. 280 p.

12. Inclusive Recreation: Programs and Services for Diverse Populations. By Human Kinetics, 2011.

13. Kunstler R. Therapeutic Recreation Leadership and Programming. Human Kinetics, 2010. 416 p.

14. Kindal A, Shores, Stephanie T. West Pursuing Leisure During Leisure – Time Physical Activity. Journal of Physical Activity & Health, Issue 5, p.685 – 694, September 2010.

15. Rodney P, Joseph, Casey L, Daniel H. Thind. Applying Psychologica lTheoriesto Promote Long-Term Maintenance of Health Behaviors. October 27, 2014.

16. Kashuba V, Andrieieva O. The trendsin recreationala ctivity of different groups of ukrainians. Reasearch year book. Studiesin physical educationand sport. Warzawa: Medsportpress;12:1; 2016. p.145 – 147.

17. Keeley TJH, Fox KR. The impactof physicalac tivity and fitness on academicac hieve mentand cognitive performance inchildren. International Reviewof Sportand Exercise Psychology. 2009;2(2):198-21

Literature

1. Andreieva O, Orikhovska A. Socio-psychological bases of health related and recreational motor activity of student youth with hearing disorders. Teoriia i metodyka fizvykhovannia i sportu. 2016;4:25-31.

2. Bocheliuk VY, Turubanova AV. Psychology of person with restricted abilities: teaching guide; Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury; 2011. 264 p.

3. Dmitriyeva NB. Personality health psychology: teaching guide. Kazan: TGGPU; 2010. 61 p.

4. Zborovska NA. Features of social situation of development and language competence of pupils with hearing disorders. In: Education of persons with disabilities: ways of development. 2014;6:60-66.

5. Ledeniova OV. Sociopsychological aspects of youth recreation in current conditions: [Electronic resource]. In:Theoretical and applied problems of psychology: zbirnyk naukovykh prats Skhidnoukr. nats. un-tu imeni V. Dalia. 2009;1(21): 135-8.

6. Lytovchenko SV. To the problem of social adaptation and rehabilitation of persons with hearing disorders through higher education system. Rehabilitation of children with features of psychophysical development: materialy 1 Krymskoi konferentsii. Simferopol: Krymske navchalno-pedahohichne derzhavne vydavnytstvo; 2015. 113-8.

7. Lytovchenko SV. Social afaptation of students with hearing disorders in conditions of high school. Visnyk Luhanskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. 2015;13(93):112-6.

8. Orikhovska AS. To the question of psychological features of student youth with hearing disorders to health related and recreation sessions. In: Rybalko LM, editor. Physical rehabilitation and health saving technologies: materialy 2 Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konf.; 2016 November 24; Poltava: PolHNTU imeni Iuriia Kondratiuka; 2016. 145-7.

9. Syniak VA, Nudelman VV. Features of mental development of deaf child. Moscow: Prosveshcheniye; 2001. 161p.

10. Futorny SM, Andreyeva EV. To the question of life quality and practical components providing student health. Teoriya i metodika fizkultury. 2013;1:50-65.

11. Brown DR. Promoting physical activity: A guide for community action Human Kinetics, 2010. 280 p.
12. Inclusive Recreation: Programs and Services for Diverse Populations. By Human Kinetics, 2011.
13. Kunstler R. Therapeutic Recreation Leadership and Programming. Human Kinetics, 2010. 416 p.
14. Kindal A, Shores, Stephanie T. West Pursuing Leisure During Leisure – Time Physical Activity. Journal of Physical Activity & Health, Issue 5, p.685 – 694, September 2010.
15. Rodney P, Joseph, Casey L, Daniel H. Thind. Applying Psychologica lTheoriesto Promote Long-Term Maintenance of Health Behaviors. October 27, 2014.
16. Kashuba V, Andrieieva O. The trendsin recreationala ctivity of different groups of ukrainians. Reasearch year book. Studiesin physical educationand sport. Warzawa: Medsportpress;12:1; 2016. p.145 – 147.
17. Keeley TJH, Fox KR, The impactof physicalac tivity and fitness on academicac hieve mentand cognitive performance inchildren. International Reviewof Sportand Exercise Psychology. 2009;2(2):198-21

Надійшла 29.10.2019

Інформація про автора

Оріховська Анна Сергіївна
https://orcid.org /0000-0003-4742-1585,
anetorekhovskaya1305@gmail.com

Національний університет фізичного виховання і спорту України
03150, вул. Фізкультури, 1, Київ, Україна

Information about the author

Orikhovska Anna
https://orcid.org /0000-0003-4742-1585,
anetorekhovskaya1305@gmail.com

National University of Ukraine on Physical Education and Sport,
03150, Kyiv, Fizkul'tury str., 1